

Шульга І.

Науковий керівник – доц. Жирська Г. Я.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ АСПЕКТІВ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Особливої актуальності в умовах розбудови громадянського суспільства набувають проблеми гендерного розвитку особистості, які диктують свободу соціального волевиявлення, вибору власної лінії поведінки в подружньому житті, сімейному вихованні дітей, творенні особистого щастя. Збереження, зміцнення та відтворення здоров'я людини є однією з найважливіших гендерних проблем сьогодення, що вимагає нових підходів до формування валеологічної культури школярів. Вона є складовою загальної культури людини, що визначає безпеку її життя, поведінку та діяльність на основі свідомого ставлення до свого здоров'я [4].

Сучасні дослідження проблеми формування здорового способу життя дають можливість зробити висновок про багатоплановість підходів у розв'язанні даної проблеми. Психолого-педагогічний аспект формування здорового способу життя молодших школярів розглядали Н.Бібік, Е.Булч, О.Богініч, Т.Бойченко, О.Ващенко, Л.Волкова, О.Дубогай, В.Оржиківська, Н.Коваль, С.Кондратюк, Л.Саврковська, О.Савченко, С.Свириденко та інші. Проблема формування у молодших школярів психічного здоров'я знайшла втілення у дослідженнях І.Беха, Л.Божович, О.Запорожця, В.Кузя, С.Максименка та інших. Різні аспекти гендерної соціалізації дітей досліджували Т.Говорун, О.Кікінежді, Л.Кобелянська, В.Кравець, Т.Титаренко.

Згідно з визначенням ВООЗ: «Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад». У розумінні завдань суспільного здоров'я гендерні виміри охорони здоров'я можуть бути неocenенною послугою. Низькі характеристики індивідуального здоров'я жінок пов'язані із високими біологічними (продовження роду) та соціальними (виживання у складних умовах, подвійна зайнятість тощо) навантаженнями, що ставить перед суспільством завдання виховання у підростаючого покоління навичок здорового способу життя. Виховання ціннісного ставлення молодших школярів до здорового способу життя є також одним із важливих компонентів гендерної соціалізації, яка може бути як статеводиференційованою, так і егалітарною. Саме з раннього дитинства можна прищепити основні знання, навички і звички з охорони здоров'я, які згодом перетворяться у важливий компонент загальної культури людини. Свого часу видатний педагог-гуманіст Василь Сухомлинський писав, що «турбота про здоров'я є найважливішою працею вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їх духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили» [3].

Індивідуальне здоров'я – це певний «індивідуальний потенціал» здоров'я як жінок, так і чоловіків, як хлопчиків, так і дівчаток, який перебуває у взаємозв'язку з іншим рівнем здоров'я - здоров'ям населення чи популяції. У сукупності вони утворюють єдиний ресурс здоров'я суспільства. Включення гендерного підходу в аналіз стану та прогнозування здоров'я дозволить коректувати політику держави у сфері охорони здоров'я дорослих і дітей, що актуалізує проблему дослідження у молодших школярів ціннісного ставлення до здоров'я і формування валеологічної культури як основи здорового способу життя.

Відомо, що вчені дотримуються різних підходів до розвитку та формування особистості. Одні з них (В.Заїкін, О.Кочерга, Н.Новикова, Н.Сисоєнко, Д.Совтисік) дотримуються традиційного, статеворольового підходу, підкреслюючи значні відмінності між хлопчиками і дівчатками. А інші (Т.Говорун, О.Кікінежді, В.Кравець, І.Кон, О.Мудрик, Л.Штильова та інші) з позиції гендерного підходу вказують на рівноцінність статей як особистостей. За такого підходу дорослі зосереджують увагу на тому, як поведінка дитини залежить від її особистісного потенціалу, а не від дотримання статевоповідних норм [1; 2].

Як відомо, здоров'я людини формується в дитячому і підлітковому віці. Для молодших школярів валеологічна культура проявляється у: ціннісному ставленні до здоров'я, володінні навичками активного способу життя, догляду за своїм тілом та особистими речами, самообслуговуванні, раціональному харчуванні, відсутності шкідливих звичок. Мета нашого дослідження – виявити знання, уміння та навички у дівчаток та хлопчиків молодшого шкільного віку щодо дотримання здорового способу життя, виконання шкільних доручень, рівень розвитку навичок самообслуговування, а також з'ясувати, які установки у вихованні дітей сповідує перший вчитель – традиційні чи егалітарні.

Нами було складено анкету та проведено опитування серед учнів четвертих класів Тернопільської ЗОШ № 27. Вибірка складала 85 осіб (44 хлопчики і 41 дівчинка). У процесі емпіричного дослідження виявлено, що 67% дівчаток та 71% хлопчиків мають подібні уявлення про «здоров'я» та «здоровий спосіб життя». Виявлені незначні відмінності в уявленнях хлопчиків та дівчаток, що стосувались різних ознак здоров'я. Відповіді хлопчиків були такими: багато рухатись (71%), мати гарний настрій (17%), гарний сон (8%), добрий апетит (4%). Відповіді дівчаток, розподілились в зворотному порядку: гарний сон, гарний настрій, добрий апетит, багато рухатись.

Погляди хлопчиків і дівчаток відрізняються щодо характерних для них ігор: втричі більше хлопчиків (67%) порівняно з дівчатками (19%) віддали перевагу спортивним іграм. Більшість дівчаток люблять грати у рухливі неспортивні ігри (43%). У питаннях, де чітко можна було простежити наявність у дітей стереотипних уявлень, хлопчики і дівчатка майже повністю згодні з тим, що «бути сильним» потрібно і хлопчикам, і дівчаткам (100% дівчаток і 88% хлопчиків). 100% дівчаток та 83% хлопчиків підкреслили шкідливість негативних звичок для здоров'я обох статей (паління, вживання алкоголю).

Варто зауважити, що молодші школярі не диференціюють домашні обов'язки на «чоловічі» та «жіночі». Слід зазначити, що у домашні обов'язки хлопчиків та дівчаток входять майже однакові заняття, пов'язані із самообслуговуванням. Хлопчики вмюють виконувати типову для жінок хатню роботу, а деякі дівчатка вмюють виконувати типову для чоловіків роботу, однаково дбають про створення сприятливих умов для свого здоров'я.

Отримані результати опитування подано на діаграмах (рис.1), (рис. 2).

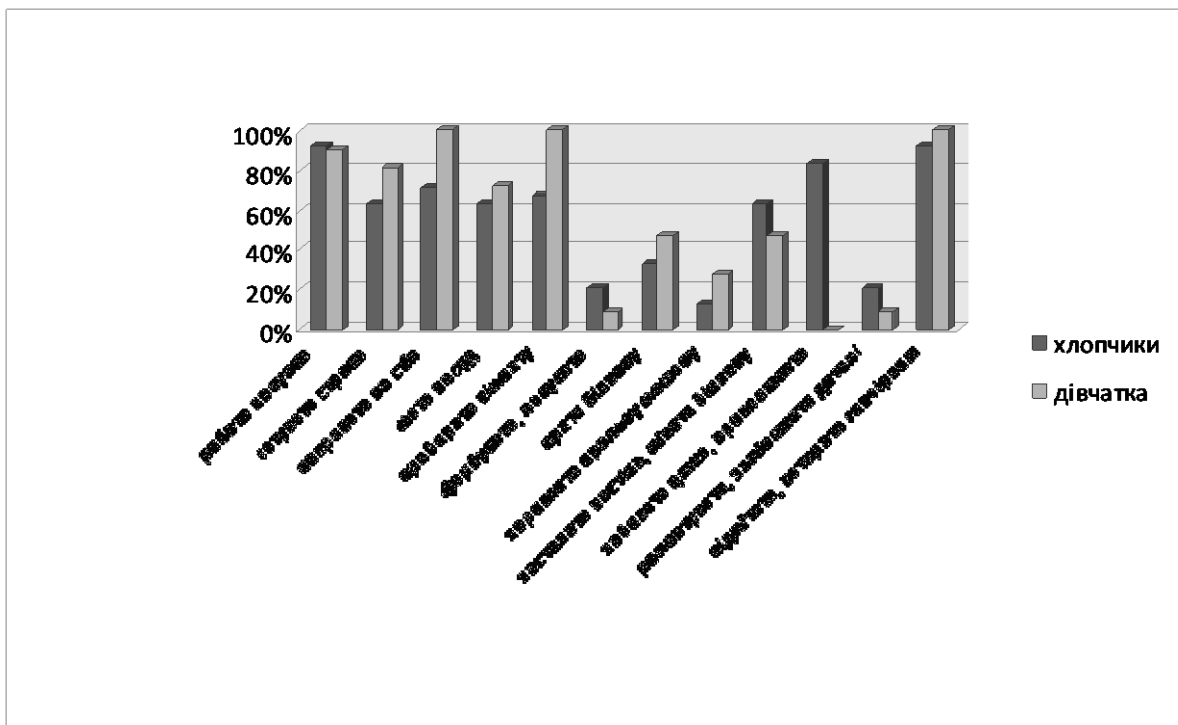

Рис. 1 Володіння навичками самообслуговування хлопчиками і дівчатками 4 класу

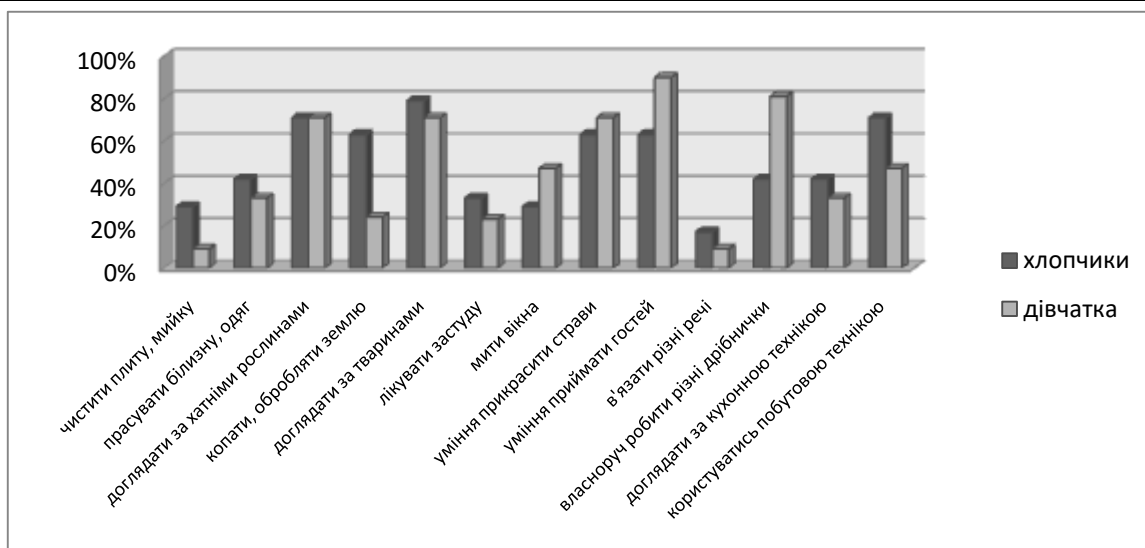

Рис. 2 Володіння навичками самообслуговування хлопчиками і дівчатками 4 класу (продовження)

В процесі аналізу виконання дітьми шкільних доручень виявлено, що вчителі здебільшого дотримуються статевотипізованого підходу у процесі організації навчально-виховної роботи. Так, лідерські доручення (староста, заступник старости) покладені на хлопців. За словами вчительки, хлопчики повинні проявляти свою активність, бути серйозними, витриманими лідерами, адже вони «майбутні керівники». Доручення, які вимагають пасивності та прояву старанності й акуратності, переважно є дівчачими. Тобто, можна сказати, що хлопчикам приділяється більше учительського часу і уваги, їх спонукають до відповідальності й рішучості, а від дівчаток переважно очікують акуратності і слухняності, проте не ініціативи. Традиційні установки у вихованні дітей сприяють гендерній нерівності не лише у поведінці хлопчиків та дівчаток, а й у формуванні їхньої валеологічної культури. Результати дослідження наведені на діаграмі (рис. 3).

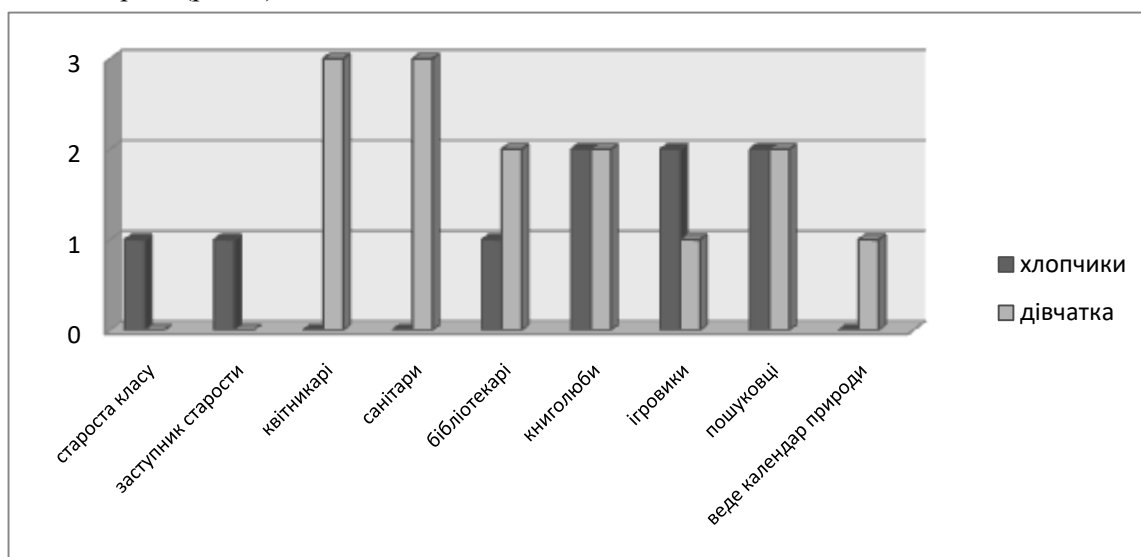

Рис. 3 Доручення дітей у школі

Загалом, в учнів початкових класів не виявлено суттєвих статевих розбіжностей щодо ціннісних орієнтацій на ведення здорового способу життя, застосування навичок самообслуговування, бажань у розподілі шкільних доручень. Їхня діяльність у школі переважно залежить від гендерних уявлень вчителя, які часто є статевотипізованими або невизначеними. Саме ця обставина не дозволяє учням проявляти себе як андрогінну особистість, що часто є причиною порушень щодо усіх складових здоров'я. Все вищесказане актуалізує проблему

впровадження гендерного підходу у навчально-виховний процес початкової школи, створення творчо-розвивального середовища для обох статей з урахуванням принципів гендерної рівності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Говорун Т. В. Гендерна психологія: [навчальний посібник] / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – К.: Академія, 2004. – 308 с.
2. Кравець В. П. Гендерна педагогіка: [навчальний посібник] / В. П. Кравець. – Тернопіль: Джура, 2003. – 416 с.
3. 3 Сухомлинський В.О. Вибрані твори у 5-ти томах. Т.1. /В О Сухомлинський - К.: Рад. школа, 1976. - 654 с.
4. Україна - Євросоюз у деталях. Гендерна рівність і права дітей. – № 2 (5), червень, 2010 р.

Шумко О.

Науковий керівник – асист. Адамська З.М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АВТЕНТИЧНОСТІ В МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Актуальність теми. Проблема усвідомлення особистістю своєї автентичності та її відповідальності, належить до числа найгостріших та найпоширеніших. Однак, назважаючи на це, людська індивідуальність та унікальність упродовж тривалого часу не вивчалася психологією через домінування номотетичного (орієнтованого на загальне, універсальне, типово) підходу. Досліджувані індивідуальні особливості згуртовували у класи індивідуальних відмінностей за декількома загальними характеристиками, формуючи, тим самим, «типові особистості». Якісні ж особливості індивідуальної свідомості, система смислових параметрів, що лежить в основі сприйняття конкретною людиною себе та інших людей, об'єктів і стосунків здебільшого залишаються поза системними дослідженнями науковців. Таке одностороннє дослідження особистості призвело до об'єктивації людини, перетворення її на об'єкт дослідження, який цікавий саме як певна система, що складається з однакових компонентів, але в різних співвідношеннях.

Проблемність адекватного трактування результатів дослідження полягає ще й в тому, що різні вчені, розглядаючи прояви унікальності емпіричного індивіда, характеризували їх різними психологічними термінами, в тому числі й автентичністю. Тим самим обсяг поняття «автентичність» асоціювався зі змістом понять «індивідуальність», «суб'єктивність», «сутність», «конгруентність», «ідентичність», «самість».

Проблема встановлення особистісного і професійного зростання особистості майбутнього психолога неодноразово вивчалась багатьма дослідниками: О.Ф. Бондаренко, С.В. Васьковська, П.П. Горностаї, Л.В. Долинська, Н.Л. Коломінський, В.Г. Панок, Г.К. Радчук, М.В. Савчин, Т.С. Яценко та ін. При цьому дуже малу увагу приділялося поняттю автентичності майбутнього психолога.

Саме недостатня теоретична та практична розробленість даної проблеми зумовила вибір теми нашого дослідження: «Особливості розвитку автентичності в майбутніх психологів».

Мета статті – виявити особливості розвитку автентичності в майбутніх психологів.

Філософсько-психологічні студії автентичності особистості концентруються навколо ідей індивідуальності і неповторності психіки конкретної людини (К. Клакхон, Г. Мюррей, Г. Олпорт та ін.), внутрішнього морального начала (Ж.-Ж. Руссо, І. Гердер, Д. Юм, та ін.), джерела самодетермінації та якісного змісту суб'єктивності (В.О. Татенко, К. Роджерс та ін.), антаатрибутивної глибинної сутності людини (А.Б. Орлов), конгруентності як самототожності суб'єктивного досвіду переживання і вчинкової активності (М. Боуен, К. Роджерс. Н. Роджерс, А. Роше), ідентичності як об'єктивного відчуття безперервної самототожності (Е. Еріксон), самості як «серцевини» особистості, своєрідного психодинамічного ядра різнопланових інтенцій індивіда (К. Г. Юнг), природного потенціалу людини, здатної до самоактуалізації (А. Маслоу), моделюючої квазівластивості і стресневої метадиспозиції особистості (С. Осін), свободи бути собою (М. О. Бердяєв, Г.С. Сковорода), здатності до екзистинційного особистого